

การสร้างความเข้มแข็งของชุมชน กรณีศึกษาบ้านหน่วยประคอง หมู่ที่ 10 ตำบลดงดินแดง

อำเภอหนองม่วง จังหวัดลพบุรี

Model Community Development Guidelines Acase Studies of Bann Nuayprakong Moo 10

Dongdindaeng Subdistrict, Nongmuang District, Lopburi Province

ธีรสิทธิ์ สีซัดเค้า¹ และ ชูลีรัตน์ เจริญพร²

¹ หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาผู้นำทางสังคม ธุรกิจและการเมือง (ระบบการศึกษาทางไกลทางอินเทอร์เน็ต)

วิทยาลัยนวัตกรรมสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต, perpark_t@hotmail.co.th

² อาจารย์ประจำหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาผู้นำทางสังคม ธุรกิจและการเมือง (ระบบการศึกษาทางไกลทางอินเทอร์เน็ต)

วิทยาลัยนวัตกรรมสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต, chuleerat.c@rsu.ac.th

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยเรื่องการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนกรณีศึกษาบ้านหน่วยประคอง หมู่ที่ 10 ตำบลดงดินแดง อำเภอหนองม่วง จังหวัดลพบุรี โดยมีวัตถุประสงค์ของการศึกษาเพื่อศึกษาความเข้มแข็งของชุมชนรวมถึงปัจจัยและเงื่อนไขที่นำไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชน กรณีศึกษาบ้านหน่วยประคอง หมู่ที่ 10 ตำบลดงดินแดง อำเภอหนองม่วง จังหวัดลพบุรี การศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีการจัดเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชน การสังเกตการณ์สภาพแวดล้อมกิจกรรมและการปฏิสัมพันธ์ของคนในชุมชน การศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับบ้านหน่วยประคอง โดยมีกลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ประกอบด้วยผู้นำชุมชน คณะกรรมการกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชน สมาชิกที่เข้าร่วมกลุ่มกิจกรรมในชุมชน ชาวบ้านหน่วยประคอง และเจ้าหน้าที่จากองค์กรภายนอกชุมชน จากการศึกษาพบว่าการพัฒนาชุมชนชุมชนบ้านหน่วยประคองนั้น เริ่มจากความล้มเหลวในการรวมกลุ่มดำเนินกิจกรรมของชุมชนช่วงเริ่มจัดตั้งเป็นหมู่บ้านทำให้เป็นบทเรียนที่สำคัญของผู้นำและชาวบ้านหน่วยประคองที่ไม่อยากให้เกิดขึ้นอีกกับชุมชนแห่งนี้ มีการจัดการชุมชน โดยใช้หลักการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน มีการจัดเวทีประชาคมเพื่อหามติที่เป็นที่ยอมรับของคนในชุมชนก่อนนำไปสู่การปฏิบัติทุกครั้ง มีการจัดทำแผนชุมชนเพื่อกำหนดยุทธศาสตร์และเป้าหมายของการพัฒนาชุมชนให้ชัดเจนอย่างเป็นรูปธรรม ทำให้ชุมชนเกิดการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมที่ดีขึ้น บ้านหน่วยประคองยังมีผู้นำชุมชนที่เป็นแกนหลักสำคัญในการพัฒนาหมู่บ้าน คนในชุมชนยอมรับและปฏิบัติตามด้วยความเต็มใจ ที่สำคัญคือชาวบ้านหน่วยประคองได้น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติใช้ในชีวิตประจำวันของตนเองและชุมชนอย่างจริงจัง จนสามารถทำให้บ้านหน่วยประคองเป็นชุมชนต้นแบบในด้านต่าง ๆ ที่ส่งผลให้คนในชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีบนพื้นฐานความพอเพียงอย่างมีความสุข ขณะที่ปัจจัยและเงื่อนไขอันนำไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชนบ้านหน่วยประคอง ประกอบด้วย

- 1) ปัจจัยภายใน ได้แก่ ผู้นำชุมชน มีคุณลักษณะที่เอื้อให้เกิดการพัฒนาชุมชนไปสู่ความเข้มแข็ง ตลอดจนสมาชิกในชุมชน มีความซื่อสัตย์ รับผิดชอบ ให้ความสามัคคีร่วมมือกันดี นอกจากนี้ชุมชนยังได้มีการใช้ยุทธศาสตร์ในการกำหนดเป้าหมายของการพัฒนาที่ชัดเจน และนำไปสู่การปฏิบัติจริง มีระเบียบข้อบังคับที่เคร่งครัดของหมู่บ้าน ที่คน

ในชุมชนร่วมกันคิดร่วมกันสร้าง และยอมรับเป็นบรรทัดฐาน ในการปฏิบัติร่วมกันอย่างเคร่งครัด มีการส่งเสริมให้คนรุ่นใหม่เข้ามามีบทบาทในการบริหารจัดการงานของหมู่บ้านมากขึ้น 2) ปัจจัยภายนอก ได้แก่ นโยบายภาครัฐ หน่วยงานภายนอกที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชน เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร กลไกทางเศรษฐกิจของประเทศ ต้นทุนการผลิตสินค้าทางการเกษตร ภัยธรรมชาติและโรคระบาด เป็นต้น และสิ่งที่บ้านหน่วยปกครองควรพัฒนาต่อไป คือ การเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจแก่คนในชุมชนให้รู้เท่าทันเทคโนโลยี และเตรียมพร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงในอนาคตต่อไปให้ได้

คำสำคัญ: ความเข้มแข็งชุมชน , ชุมชนบ้านหน่วยปกครอง

ABSTRACT

A study of approaches to strengthening the community a case study of the Nuayprakong Village Moo 10, Dongdindaeng subdistrict, Nongmuang district Lopburi province. The objectives of the study are as follows: 1) To study the characteristics of a strong community. 2) To study the problems and obstacles that affect the strengthening process of the community. And 3) to apply the results of the study to other communities for strength. This research study was a qualitative research and data was collected from interviews with people involved in community development. Observing the environment, activities and interactions of people in the community Including the study of documents related to the house, the support unit with target groups, informants from interviews with community leaders. Various committees in the community members participating in community activity groups Support villagers And staff from organizations outside the community from the study, it was found that the strengthening of the support house community was It started with the failure to integrate community activities that were a crucial lesson for leaders and villagers, the unwillingness to recur in the community. Community management is based on the participation of people in the community. There is a community forum to find resolutions that are accepted by the people of the community before every action is taken

There is a community plan. To clearly define strategies and goals for community development. Making communities for better development, having community leaders as the backbone of village development, the people in the community accept and act with their willingness. And the villagers of the support unit have seriously adopted the philosophy of sufficiency economy in their daily lives and their communities. Until being able to make the home of the support unit a strong community People in the community have a good quality of life based on self-sufficiency. The next thing that needs to be developed is to enhance knowledge and understanding of the people in the community to be aware of technology. And be prepared to cope with future changes in the future

Keywords: Community Strength, Nuayprakong Village

1. บทนำ

จากการพัฒนาประเทศที่ผ่านมาเราเคยได้ยินว่าประเทศไทยมีประชากรอยู่ประมาณราว 18 ล้านคน ฉะนั้น การบริหารประเทศจึงไม่ค่อยยุ่งยากและซับซ้อนมากนัก กอปรกับประเทศไทยยังมีทรัพยากรธรรมชาติมากมายดังเช่นที่เคยได้ยินเมื่อก่อนว่า “ในน้ำมีปลา ในนามีข้าว แผ่นดินของเราเป็นแสนอุดมสมบูรณ์” ผู้คนใช้ชีวิตอยู่อย่างสบายและไม่เดือดร้อน ส่วนสินค้าส่งออกถือเป็นผลิตภัณฑ์พื้น ๆ เช่น ข้าว ยางพารา ไม้สัก เป็นต้น ต่อมาเมื่อประชากรในประเทศมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น จำเป็นต้องมีการบริหารจัดการประเทศที่มีความหลากหลายมากขึ้น และมีเป้าหมายการพัฒนาเพื่อให้ได้มาตรฐานการครองชีพของคนไทย หรือมีความเป็นอยู่ที่ดีมากขึ้น ดังนั้นประเทศไทยจึงได้มีการจัดทำแผนการพัฒนาประเทศในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่สองให้เป็นไปตามแนวความคิดขององค์การนาชาติซึ่งมองว่าประเทศไทยเป็นประเทศที่ด้อยพัฒนา รัฐจึงได้มีการจัดทำแผนการพัฒนาประเทศ โดยเริ่มฉบับแรกในปี 2504 ที่เรียกว่าแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 ซึ่งมุ่งสร้างความเจริญเติบโตของภาคอุตสาหกรรม โดยอาศัยทรัพยากรที่มีอยู่ของประเทศ เช่น ฝืนป่า ฝืนดิน ฝืนน้ำ อันเป็นฐานชีวิตของคนในชุมชนเพื่อสร้างกลไกการพัฒนาเชื่อมโยงกับชุมชนนำไปสู่การพัฒนาในด้านต่าง ๆ เพื่อให้คนในประเทศมีความทันสมัยเหมาะสมกับสังคมอุตสาหกรรม จากกลไกดังกล่าวได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่กระทบต่อการดำรงอยู่ของคนในชุมชนอย่างรุนแรงหลายประการ

ประการแรก นโยบายของรัฐที่เน้นการนำรายได้ส่วนเกินของภาคการเกษตรกรรมมาเป็นรายได้หลักของประเทศ โดยใช้กลไกทางด้านภาษีทำให้คนในชุมชนซึ่งเป็นผู้ผลิตได้รับผลตอบแทนจากการผลิตที่ต่ำเกินควร โดยเฉพาะเมื่อเปรียบเทียบกับผู้ที่ทำงานในภาครัฐหรือภาคอุตสาหกรรม ทำให้คนในชุมชนหมู่บ้านเริ่มมองว่าการทำงานในไร่นาเป็นงานที่ไม่มีคุณค่า และไม่ต้องการถ่ายทอดระบบความรู้เรื่องนี้ให้กับลูกหลาน และต้องการให้ลูกไปทำงานนอกภาคเกษตรกรรม *ประการที่สอง* การกระตุ้นให้ชุมชนหมู่บ้านขยายการผลิตและเพิ่มผลผลิตให้มากขึ้นซึ่งกระทำโดยขาดการสร้างความรู้ที่สอดคล้องกับระบบความรู้ที่เคยสะสมมาของชุมชน มุ่งเน้นการเพิ่มผลผลิตโดยพึ่งพาเทคโนโลยีใหม่ ๆ ทำให้ชุมชนต้องประสบปัญหาที่คาดไม่ถึงหลายประการ *ประการที่สาม* นโยบายของรัฐบาลที่ต้องการใช้การศึกษาในระบบโรงเรียนเป็นเครื่องมือสำหรับการเตรียมคนหรือฝึกคนเข้าสู่อาชีพในภาคอุตสาหกรรม ระบบการศึกษาที่รัฐได้ลงทุนไปมากมายในทุก ๆ ระดับไม่ตอบสนองต่อการดำรงชีวิตในชุมชน ทำให้คนรุ่นใหม่แปลกแยกจากความรู้ที่เคยสะสมมาในชุมชน *ประการที่สี่* การพัฒนาประเทศไปสู่ความทันสมัยในด้านต่าง ๆ มีผลทำให้คนมีความต้องการใช้เงินในการดำรงชีวิตมากขึ้น คนในชุมชนพยายามเพิ่มรายได้ที่เป็นตัวเงินด้วยการเพิ่มผลผลิตและขยายการผลิตให้มากขึ้น การมีข้อจำกัดหลายอย่างนอกจากนี้คือมาตรการทางด้านภาษีของรัฐมีส่วนทำให้ผู้ผลิตในภาคการเกษตรได้รับผลตอบแทนน้อยกว่าเท่าที่ควร ทำให้เกษตรกรจำนวนมากตกอยู่ในภาวะหนี้สิน *และประการสุดท้าย* การปรับเปลี่ยนจากการผลิตเพื่อบริโภคไปสู่การผลิตเพื่อการค้า ทำให้ชุมชนหมู่บ้านต้องมีการติดต่อสัมพันธ์กับผู้คนและองค์กรทางสังคมที่อยู่นอกชุมชนในเรื่องต่าง ๆ มากขึ้นกว่าเดิมมาก ทำให้ชุมชนหมู่บ้านไม่อาจตอบสนองความต้องการของคนในชุมชนได้อย่างสมบูรณ์เหมือนในอดีต (สุจิต สนั่นไหว, 2543)

จากเปลี่ยนแปลงดังกล่าวที่มุ่งการส่งเสริมการผลิตทางด้านอุตสาหกรรมส่งผลให้เกิดระบบทุนนิยมมากขึ้น และมีการขยายตัวไปทั่วโลกอย่างรวดเร็ว ทำให้ประเทศไทยต้องพึ่งพาด้านเทคโนโลยีและเงินทุน ธุรกิจถูกรวบงำโดยนายทุนต่างชาติมากขึ้น มีการส่งเสริมให้ภาคการเกษตรผลิตเพื่อการค้าและส่งออก มีการอพยพของแรงงานจากชนบทเข้าสู่เมืองมากขึ้น ชนบทมีภาวะอ่อนแอ เกิดความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ขาดความสมดุลของการใช้ประโยชน์กับการอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรภายในประเทศ คนในประเทศมีการรับเอาวัฒนธรรมต่างชาติเข้ามา ส่งผลทำให้ศีลธรรมคุณธรรม จริยธรรมในสังคมไทยเสื่อมถอยลง สภาพปัญหาดังกล่าวเชื่อมโยงและมีผลทำให้ชุมชนอ่อนแอขาดความเข้มแข็ง ประชาชนในประเทศมีความสามารถในการพึ่งตนเองได้น้อยลง ดังนั้นประเทศไทยจำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์การพัฒนาประเทศใหม่ คือ เน้นให้คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา มีการเสริมสร้างความเข้มแข็งของครอบครัว และชุมชน มีการกระจายโอกาสและความเจริญด้วยการพัฒนาพื้นที่ในภูมิภาค เปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง ด้วยการเพิ่มศักยภาพขององค์กรชุมชน ซึ่งประเด็นเรื่องชุมชนเข้มแข็งได้ถูกหยิบยกขึ้นมาที่ปรากฏในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (2540-2544) (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2544) และสืบต่อมาถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (2560-2564) ที่ให้ความสำคัญกับการสร้างชุมชนเข้มแข็งให้เป็นพลังร่วมในการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคมให้ความสำคัญกับการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนมีการส่งเสริมการประกอบอาชีพ ส่งเสริมให้ชุมชนมีการจัดสวัสดิการและบริการในชุมชน ตลอดจนเสริมสร้างให้ประชาชนมีภูมิคุ้มกันต่อผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคม สนับสนุนกระบวนการเรียนรู้และขยายเครือข่ายการเรียนรู้ของชุมชน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560) มีการส่งเสริมให้ประชาชนนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้จนเป็นวิถีชีวิต ประกอบกับแนวทางการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศให้มีความเข้มแข็งตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 – 2580) “ประเทศที่มีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้วด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง”

สิ่งที่บ่งบอกถึงความเข้มแข็งของชุมชน คือ การที่ประชาชนในชุมชนมีการรวมตัวกันเป็นองค์กรชุมชน มีการเรียนรู้การจัดการและแก้ไขปัญหาของชุมชนซึ่งทำให้ชุมชนมีการเปลี่ยนแปลงหรือเกิดการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมภายในชุมชน ตลอดจนมีผลกระทบต่อผู้ภายนอกชุมชน โดยชุมชนในใจจะต้องดำเนินงานแบบร่วมคิดร่วมทำและมีการเรียนรู้เพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน อันจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนในระยะยาวต่อไป อย่างไรก็ตามชุมชนแต่ละชุมชนนั้นย่อมมีแนวคิดในการการแก้ไขปัญหาและการพึ่งพาตนเองที่แตกต่างกันไปตามบริบทและสภาพแวดล้อมของแต่ละพื้นที่ทั้งทางด้านสังคม วัฒนธรรม ภูมิปัญญาและประเพณีด้วย โดยชุมชนในที่นี้หมายถึงชุมชนระดับหมู่บ้านซึ่งกระจายอยู่ในประเทศประมาณ 70,000 หมู่บ้าน อาจกล่าวได้ว่าการสร้างชุมชนให้มีความเข้มแข็งนั้นมีความสำคัญอย่างยิ่ง เป็นการกระจายการพัฒนาให้ทั่วถึง เมื่อชุมชนส่วนใหญ่มีความเข้มแข็งเกิดการเชื่อมโยง ผนึกความเข้มแข็งร่วมกันระหว่างชุมชนต่าง ๆ เป็นเครือข่ายร่วมกันก็จะทำให้ประเทศโดยรวมมีความมั่นคงเข้มแข็งได้ ปัจจุบันประเทศไทยมีชุมชนที่ความความเข้มแข็งหรืออยู่ในข่ายที่กำลังพัฒนาความเข้มแข็งนั้นมีอยู่หลายชุมชน ที่กระจัดกระจายอยู่ทั่วทุกภาคของประเทศ แต่ยังไม่มากพอเมื่อเทียบกับชุมชนทั่วประเทศ บ้านหน่วยประคอง หมู่ที่ 10 ตำบลดงดินแดง อำเภอหนองม่วง จังหวัดลพบุรี เป็นอีกชุมชนที่มีการจัดการชุมชนที่บ่งบอกถึงความเข้มแข็งของชุมชนได้ เป็นชุมชนที่สามารถพึ่งตนเองได้ มีการกำหนดอนาคตด้วยตัวเองโดยอยู่บนพื้นฐานความคิดความเชื่อและความสามารถของชุมชน มีการวางแผนวินิจฉัยเกี่ยวกับปัญหาและความต้องการของตนเองสามารถเลือกวิธีปฏิบัติเพื่อแก้ปัญหาหรือตอบสนองความต้องการของตนเองได้ และยอมรับต่อผลกระทบที่จะเกิดขึ้นด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการสร้างเสริมความเข้มแข็งของชุมชนโดยใช้บ้านหน่วยประคอง หมู่ที่ 10 ตำบลดงดินแดง อำเภอหนองม่วง จังหวัดลพบุรี เป็นกรณีศึกษา ซึ่งผลที่ได้จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยคาดหวังว่าจะสามารถนำไปประยุกต์ใช้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนอื่น ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

- 2.1) เพื่อศึกษาการสร้างเสริมความเข้มแข็งของชุมชนกรณีศึกษาบ้านหน่วยประคอง หมู่ที่ 10 ตำบลคงดินแดง อำเภอหนองม่วง จังหวัดลพบุรี
- 2.2) เพื่อศึกษาปัจจัยและเงื่อนไขที่นำไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชน

3. ระเบียบวิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อตอบคำถามการวิจัยและวัตถุประสงค์ จึงมีขั้นตอนในการดำเนินการศึกษาดังนี้

3.1) พื้นที่ในการศึกษาและกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยได้กำหนดพื้นที่การศึกษาและกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้พื้นที่บ้านหน่วยประคอง หมู่ที่ 10 ตำบลคงดินแดง อำเภอหนองม่วง จังหวัดลพบุรี เป็นกรณีศึกษา และเก็บข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชน ซึ่งมีกลุ่มตัวอย่างที่ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 20 คน ประกอบด้วย ผู้นำชุมชน คณะกรรมการกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชน สมาชิกที่เข้าร่วมกลุ่มกิจกรรมในชุมชน ชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในชุมชน และเจ้าหน้าที่จากองค์กรภายนอกชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชน

3.2) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ 1) เอกสารที่เกี่ยวข้องกับบ้านหน่วยประคอง หมู่ที่ 10 ตำบลคงดินแดง อำเภอหนองม่วง จังหวัดลพบุรี 2) แบบสัมภาษณ์หรือแนวคำถามประกอบการสัมภาษณ์บุคคล ผู้ให้ข้อมูลหลักเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาและเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนบ้านหน่วยประคอง

3.3) การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยในครั้งนี้มีวิธีการจัดเก็บและรวบรวมข้อมูลดังนี้

3.3.1) การศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับบ้านหน่วยประคอง หมู่ที่ 10 ตำบลคงดินแดง อำเภอหนองม่วง จังหวัดลพบุรี เพื่อให้ทราบถึงการดำเนินงานที่ส่งผลให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง ประกอบด้วยข้อมูลสภาพทางกายภาพของชุมชน ข้อมูลภูมิหลังและประวัติของชุมชน โครงสร้างทางสังคม ข้อมูลจำนวนประชากร ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ข้อมูลประเพณีวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ข้อมูลกลุ่มองค์กร และกิจกรรมต่าง ๆ รวมถึงข้อมูลด้านโครงสร้างการบริหาร กฎระเบียบ วิถีปฏิบัติ วิธิดำเนินงานของชุมชน เป็นต้น

3.3.2) การสังเกตการณ์ (Observation) ได้แก่ การสังเกตการณ์สภาพแวดล้อมกิจกรรมและการปฏิสัมพันธ์ของคนในหมู่บ้านหน่วยประคอง หมู่ที่ 10 ตำบลคงดินแดง อำเภอหนองม่วง จังหวัดลพบุรี

3.3.3) การสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชน ผู้วิจัยจึงทำการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เนื่องจากผู้ให้ข้อมูลในงานวิจัยควรมีความรู้ ความเข้าใจอย่างเพียงพอ และลึกซึ้ง ที่สามารถให้ข้อมูลและอธิบายเรื่องราว ตลอดจนกระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ได้อย่างชัดเจนและถูกต้องที่สุด ซึ่งไม่สามารถใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างทางสถิติได้ เนื่องจากคนในชุมชนไม่สามารถให้ข้อมูลและอธิบายเรื่องราว รวมถึงกระบวนการทำงานได้เท่ากัน ผู้วิจัยจึงเลือกใช้การคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เฉพาะผู้ที่สามารถให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) เพื่อเป็นประโยชน์กับงานวิจัยมากที่สุด

3.4) การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากภาคสนาม โดยการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับชุมชน การสังเกตการณ์ และการสัมภาษณ์ นำมาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ จำแนกหมวดหมู่ของข้อมูลให้เป็นระบบ และทำความเข้าใจบริบทชุมชน เพื่อให้ได้คำตอบตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ตั้งไว้ โดยอาศัยแนวคิดเรื่องชุมชนเข้มแข็งและกระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน นโยบายของรัฐเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนเข้มแข็ง การพึ่งตนเองได้ของชุมชน ทูตทางสังคม ผู้นำชุมชน การมีส่วนร่วมของประชาชน แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน งานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาประกอบในการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อสังเคราะห์และอภิปรายผลการศึกษาในลำดับต่อไป

4. ผลการวิจัยและการอภิปรายผล

การศึกษาเรื่องการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน กรณีศึกษาบ้านหน่วยประคอง หมู่ที่ 10 ตำบลคงดินแดง อำเภอหนองม่วง จังหวัดลพบุรี โดยมีวัตถุประสงค์ของการศึกษาค้นคว้านี้ 1) เพื่อศึกษาการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน กรณีศึกษาบ้านหน่วยประคอง หมู่ที่ 10 ตำบลคงดินแดง อำเภอหนองม่วง จังหวัดลพบุรี 2) เพื่อศึกษาปัจจัยและเงื่อนไขที่นำไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชน การศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพมีการจัดเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ผู้ที่ส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชน โดยมีกลุ่มเป้าหมายประกอบ ผู้นำชุมชน จำนวน 3 คน คณะกรรมการกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชน จำนวน 7 คน สมาชิกที่เข้าร่วมกลุ่มกิจกรรมในชุมชน จำนวน 3 คน ชาวบ้านหน่วยประคอง จำนวน 5 คน และเจ้าหน้าที่จากองค์กรภายนอกชุมชน จำนวน 2 คน และใช้เครื่องมือในการจัดเก็บข้อมูลได้แก่ เอกสารที่เกี่ยวข้องกับบ้านหน่วยประคอง แบบสัมภาษณ์หรือแนวคำถามประกอบการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูลชุมชน และจากการสังเกตการณ์สภาพแวดล้อม กิจกรรมและการปฏิสัมพันธ์ของคนในชุมชนด้วย จากผลการศึกษาพบว่า ชุมชนบ้านหน่วยประคองที่ผ่านมาจากอดีตจนถึงปัจจุบัน แสดงให้เห็นว่าบ้านหน่วยประคอง มีการพัฒนาเป็นลำดับจากชุมชนที่อพยพมาตั้งรกรากเพื่อจับจองที่ดินทำมาหากินในการทำการเกษตรปลูกพืชเพื่อใช้ในการบริโภคและจำหน่ายเพื่อสร้างรายได้มาเลี้ยงครอบครัว หลังจากนั้นได้มีหน่วยงานภายนอกชุมชนเข้าส่งเสริมให้ชุมชนรวมกลุ่มกันเพื่อจัดตั้งเป็นกลุ่มในการทำกิจกรรมร่วมกัน ในครั้งแรกคือกลุ่มการเลี้ยงเป็ดสายพันธุ์บาบารี แต่ก็ไม่ประสบความสำเร็จเนื่องจากสภาพแวดล้อมและบริบทของชุมชนไม่เหมาะกับการเลี้ยงเป็ดจึงประสบปัญหาหลายอย่างตามมา เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้สร้างประสบการณ์ให้กับคนในชุมชนต้องปรับเปลี่ยนวิธีการคิดและกระบวนการทำงานใหม่คือ สิ่งที่ชุมชนจะดำเนินการได้นั้นต้องดูความเหมาะสมของกิจกรรมว่าเหมาะสมกับบริบทของที่ชุมชนหรือไม่ โดยคนในชุมชนจะมีการจัดประชุมประชาคมทุกครั้งเพื่อหารือร่วมกันและสร้างแนวทางการดำเนินงานร่วมกัน เพื่อไม่ให้เกิดข้อผิดพลาดในการดำเนินงานอย่างที่เคยเป็นมา มีการมอบหมายหรือแบ่งบทบาทหน้าที่การทำงานให้สมาชิกรับผิดชอบที่ชัดเจน เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการทิ้งงานในความรับผิดชอบขึ้นได้ ส่งผลให้การดำเนินกิจกรรมของบ้านหน่วยประคองเป็นไปด้วยความสำเร็จในหลายๆกิจกรรม เกิดการรวมกลุ่มในกิจกรรมต่างๆ ที่เป็นแบบอย่างให้กับชุมชนอื่นๆ ที่หลากหลาย เช่น ธนาคารหมู่บ้านตามแนวพระราชดำริ ที่เป็นสถาบันการเงินชุมชนที่สำคัญเพื่อให้นักในชุมชนได้กู้เงินดอกเบี้ยต่ำไปใช้ในการประกอบอาชีพและพัฒนาอาชีพให้ดีขึ้น คนในชุมชนมีรายได้ที่เพิ่มขึ้นและยังสามารถแก้ไขหนี้นอกระบบได้เป็นอย่างดี อีกทั้งยังเป็นการสร้างให้คนในชุมชนมีคุณธรรมในการปฏิบัติร่วมกัน คือ มีความซื่อสัตย์ เสียสละ รับผิดชอบ ไว้วางใจกัน และเห็นอกเห็นใจกัน

จากธนาคารหมู่บ้านฯ ที่ได้มีการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบแล้ว ยังมีการเพิ่มทุนจากรัฐบาล โดยสำนัก กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ มอบให้หมู่บ้านเพื่อเป็นทุนให้คนในชุมชนได้กู้ยืมเพื่อใช้ในการประกอบ อาชีพสร้างงานสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชนจำนวน 1 ล้านบาท ชุมชนบ้านหน่วยประคองได้มีการบูรณาการ ระหว่างกองทุนหมู่บ้านและธนาคารหมู่บ้านร่วมกันเพื่อให้เกิดประโยชน์กับคนในชุมชนหลายด้าน มีการจัดตั้งกลุ่ม ต่าง ๆ ให้เกิดขึ้นในชุมชนเพื่อช่วยเหลือคนในชุมชนในรูปแบบต่างๆ เช่น การจัดตั้งกลุ่มปุ๋ยอินทรีย์ การจัดตั้ง โรงสี ชุมชน การจัดตั้งร้านค้าชุมชน การจัดตั้งเครื่องกรองน้ำดื่ม บิมน้ำมันชุมชน ลานตากผลผลิต กลุ่มพลังงานแสงอาทิตย์ กลุ่มเยาวชน ซึ่งผลกำไรที่ได้จากการดำเนินการของกลุ่มต่าง ๆ จะนำมารวมไว้ที่ธนาคารหมู่บ้านฯ เพื่อจัดสรรผลกำไร ให้เป็นตามระเบียบที่ได้จัดทำขึ้นจากมติที่ประชุมของคณะกรรมการและสมาชิกร่วมกัน เช่น มีการปันผลกำไรแก่ สมาชิก ผลตอบแทนคณะกรรมการ เพื่อสาธารณประโยชน์ของชุมชน และการจัดสวัสดิการแก่คนในชุมชนตั้งแต่ เกิดจนเสียชีวิต

สิ่งที่สำคัญประการหนึ่งนอกจากการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนแล้ว บ้านหน่วยประคองยังมีผู้นำชุมชนที่ เป็นแกนหลักสำคัญในการพัฒนาหมู่บ้าน เป็นบุคคลที่มีวิสัยทัศน์กว้างไกลมองเห็นการพัฒนาที่เกิดประโยชน์เพื่อ ส่วนรวมเป็นสำคัญ ไม่แสวงหาผลประโยชน์เพื่อตนเองและพวกพ้อง ผู้นำมีความเสียสละผลประโยชน์ส่วนตนเพื่อ ส่วนรวม มีความสามารถในการชักจูงคนในชุมชนให้เห็นภาพการพัฒนาไปในทิศทางเดียวกัน กล้าคิด กล้าตัดสินใจ โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน ไม่ใช้อำนาจสั่งการเพียงอย่างเดียว มีการทำงานร่วมกับคนในชุมชนทุกขั้นตอน การทำงานแสดงให้เห็นว่าผู้นำชุมชนใส่ใจการทำงานอย่างเป็นระบบทุกขั้นตอน ทำให้คนในชุมชนเกิดการยอมรับ นับถือและปฏิบัติตามด้วยความเต็มใจ มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในการทำกิจกรรมต่างๆของชุมชน ทำให้ชุมชน บ้านหน่วยประคองมีความเข้มแข็งสามารถพึ่งตนเองได้ โดยเน้นผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นเพื่อให้คนในชุมชนมีคุณภาพ ชีวิตและมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นอย่างมีความสุข ดังที่ มนตรี ศิริจันทร์ชื่น (2545) ได้ให้ความหมายของผู้นำว่า ผู้นำ คือ บุคคลที่มีคุณภาพ มีความรู้ ความสามารถในการทำงานที่ได้รับมอบหมาย ได้รับการแต่งตั้งได้รับการยกย่องหรือ ได้รับการยอมรับให้เป็นผู้นำกลุ่มหรือชุมชน สามารถที่จะโน้มน้าว ชักจูงแนะนำการทำงานให้กับกลุ่มหรืออาจใช้อำนาจอิทธิพลในการที่จะให้กลุ่มหรือชุมชนได้ปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้ และมีผลการปฏิบัติงาน เป็นที่ยอมรับของกลุ่มหรือชุมชนนั่นเอง

จากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้พบว่าบ้านหน่วยประคอง มีลักษณะการสร้างเสริมเข้มแข็งชุมชนสอดคล้องกับ สมณะ โพธิ์รักษ์ (2555) ได้กล่าวถึงลักษณะของชุมชนเข้มแข็ง ประกอบไปด้วย 14 ประการ ได้แก่ 1) เป็นสังคมที่เห็นได้ ชัดถึงลักษณะของคนมีศีล มีคุณธรรม มีอารยะธรรม 2) เป็นสังคมที่สามารถพึ่งตนเองได้ไม่เป็นภาระผู้อื่น 3) มีงาน มี กิจการที่มั่นคง 4) ชยัน สร้างสรรค์ ขวนขวาย กระตือรือร้น 5) อยู่กันอย่างผาสุก สุขภาพแข็งแรง จิตใจเบิกบานร่าเริง 6) ไม่ฟุ้งเฟ้อ แต่รุ่งเรืองเฟื่องฟู ไม่ผลาญพร่า สุรุ่ยสุร่าย 7) มีความประณีต ประหยัด แต่เอื้อเฟื้อสละแจกจ่าย 8) ไม่มี อาชญากรรม ไม่มีอบายมุข ไม่มีทุจริตกรรม 9) มีความพร้อมเพรียง ความสามัคคี อุ่น เป็นเอกภาพ 10) สัมผัสได้ใน ความเป็นปึกแผ่น แน่นหนาของความเป็นภราดรภาพ 11) มีความแข็งแรง มั่นคง ยืนหยัด ยั่งยืน 12) เป็นสังคมที่สร้าง “ทุน ทางสังคม” มีประโยชน์คุณค่าต่อผู้อื่นและสังคมทั่วไป 13) อุดมสมบูรณ์ แต่ไม่สะสมไม่กักตุนหรือกอบโกย 14) มีน้ำใจ ไม่เอาเปรียบ เสียสละ อย่างเป็นสุข และเห็นคุณค่าของคนตามสังขธรรม

การสร้างเสริมเข้มแข็งของชุมชนบ้านหน่วยประคอง หมู่ที่ 10 ตำบลลงดินแดง อำเภอหนองม่วง จังหวัดลพบุรี นั้นเกิดจากความเห็นอกเห็นใจกันของคนในชุมชนในเป็นลักษณะเครือญาติกันส่วนใหญ่ ไม่มีการ

ขัดแย้งเรื่องผลประโยชน์อยู่กันด้วยกันแบบถ้อยทีถ้อยอาศัยกันมาโดยตลอด คนในชุมชนมีความมุ่งหวังที่จะผ่านความยากลำบากไปด้วยกันได้ ทำให้เห็นถึงความร่วมมือและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆของคนในชุมชนอย่างชัดเจน กอปรกับผู้นำชุมชนบ้านหน่วยประคองมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมในชุมชนทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของชุมชนมาโดยตลอด ชุมชนบ้านหน่วยประคองมีทุนทางสังคมที่เป็นฐานการพัฒนาไม่ว่าจะเป็นทุนทางด้านการเงิน ทุนทางมนุษย์ ทุนทางสังคมวัฒนธรรม และทุนทางธรรมชาติที่เอื้อต่อการพัฒนาชุมชนให้เกิดความเข้มแข็งได้เป็นอย่างดี บนพื้นฐานการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ในชีวิตและชุมชนอย่างจริงจัง สิ่งสำคัญอีกประการคือชุมชนบ้านหน่วยประคองมีการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาชุมชนที่ชัดเจนนำไปสู่การจัดทำแผนพัฒนาชุมชนเพื่อพัฒนาในด้านต่างๆของชุมชน เช่น การพัฒนาด้าน โครงสร้างพื้นฐานชุมชน ด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองการปกครอง ด้านสาธารณสุข ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และด้านอื่นๆ ด้วยการขับเคลื่อนแผนชุมชน ที่เป็นโครงการ/กิจกรรม แบบทำเอง ทำร่วม และทำให้ มีการประชุมประชาคมปรับปรุงแผนชุมชนให้เป็นปัจจุบันทุกปี เพื่อให้แผนพัฒนาชุมชนบ้านหน่วยประคองได้มีมาตรฐานแผนชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหาและความต้องการของคนในชุมชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชนให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของแผนงาน/โครงการ ส่งผลให้เกิดการพัฒนาชุมชนที่มีความเข้มแข็งและยั่งยืนอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

5. สรุปผลการศึกษา

บ้านหน่วยประคอง หมู่ที่ 10 ตำบลลงดินแดง อำเภอนองม่วง จังหวัดลพบุรี ได้มีการจัดตั้งขึ้นเป็นหมู่บ้านเมื่อปี พ.ศ. 2541 มีครัวเรือนที่อาศัยอยู่ช่วงนั้นประมาณ 100 ครัวเรือน จากในราว ปี พ.ศ. 2503-2507 มีผู้คนทยอยอพยพมาจากพื้นที่หลายจังหวัดของภาคกลาง เช่น จังหวัดอ่างทอง จังหวัดนครสวรรค์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา รวมทั้งจากบางจังหวัดของภาคอีสาน มาห้กร้างว่างเปล่า ลงหลักปักฐานสร้างที่ทำกินบนพื้นที่ว่างเปล่าเพื่อตั้งถิ่นฐานชาวบ้านส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรมทำไร่ เช่น ข้าวโพด อ้อย มันสำปะหลัง ความสัมพันธ์ของชาวบ้านอาศัยอยู่แบบถ้อยทีถ้อยอาศัยกัน คอยช่วยเหลือประคับประคองกันไป ชุมชนนี้จึงมีชื่อว่า “หน่วยประคอง” อันสื่อให้เห็นว่าชาวบ้านจากต่างถิ่นย้ายมาอยู่รวมกันมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เพื่อให้ผ่านพ้นความทุกข์ยากลำบากไปได้

บ้านหน่วยประคองมีการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนที่เห็นได้ชัด คือ การดำเนินกิจกรรมของชุมชนเป็นไปเพื่อการพัฒนาคุณภาพคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน ด้วยการดำเนินกิจกรรมที่สร้างรายได้ให้กับคนในชุมชนไว้เพียงพอเป็นสำคัญ มีการแก้ไขปัญหาหนี้ในระบบ ซึ่งคนในชุมชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม กิจกรรมส่วนใหญ่ของชุมชนจึงดำเนินไปเพื่อ การลดต้นทุนการผลิตภาคการเกษตร การเพิ่มปริมาณและคุณภาพสินค้าทางการเกษตรให้มากขึ้น เพื่อให้คนในชุมชนมีรายได้ที่เพียงพอและนำไปพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองและครอบครัวที่มั่นคง ส่งผลให้ชุมชนมีความพร้อมในการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี โดยมีกระบวนการและผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาชุมชนที่นำไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชน ดังนี้

5.1) การจัดการชุมชน บ้านหน่วยประคอง มีการจัดการชุมชนโดยใช้หลักการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน มีการจัดเวทีประชาคม เพื่อหามาติที่เป็นที่ยอมรับของคนในชุมชนก่อนนำไปสู่การปฏิบัติทุกครั้ง ซึ่งกิจกรรมที่หมู่บ้านเลือกดำเนินการจะต้องเป็นกิจกรรมที่เกิดประโยชน์กับคนในชุมชน เช่น กิจกรรมเพื่อพัฒนาอาชีพสร้างรายได้ให้มั่นคง กิจกรรมเพื่อพัฒนาสังคม และกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนให้ดีขึ้น โดยคนในชุมชนได้

ร่วมกันจัดเวทีประชาคมเพื่อจัดทำแผนการพัฒนาชุมชนที่เรียกว่า “แผนพัฒนาชุมชน” ร่วมกับหน่วยงานราชการในพื้นที่ และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในชุมชนเพื่อกำหนดยุทธศาสตร์และเป้าหมายของการพัฒนาชุมชนให้ชัดเจนและเป็นรูปธรรมมากขึ้น จากการขับเคลื่อนแผนพัฒนาชุมชนที่จัดทำไว้ ทำให้ชุมชนบ้านหน่วยประกอบดำเนินการตามแผน และได้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของการพัฒนาชุมชนที่ทำให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชนในด้านต่าง ๆ ด้วยการสร้างจิตสำนึกของคนในชุมชนให้มีจิตสำนึกในการพัฒนาชุมชนร่วมกัน ไม่กระทำในสิ่งที่ก่อให้เกิดปัญหาแก่ส่วนรวม คนในชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยความเต็มใจ และมีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกันของคนในชุมชนบ้านหน่วยประกอบ

นอกจากนี้ชุมชนบ้านหน่วยประกอบได้น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติใช้ในวิถีประจำวันอย่างจริงจัง เกิดกิจกรรมที่หลากหลายในการพัฒนาตนเองและชุมชนในด้านต่าง ๆ ได้แก่ 1) การจัดทำบัญชีครัวเรือนเพื่อวิเคราะห์ศักยภาพของครัวเรือนนำไปสู่การบริหารจัดการตนเองและชุมชน 2) กิจกรรมด้านการสร้างความมั่นคงทางอาหาร เช่น การปลูกผักสวนครัวกินได้ทุกครัวเรือน การเลี้ยงสัตว์ และการแปรรูปอาหาร 3) กิจกรรมการสร้างสิ่งแวดล้อมชุมชนให้ยั่งยืน เช่น การลดการใช้สารเคมีในการทำการเกษตร การปลูกไม้ยืนต้นในชุมชน การใช้ทรัพยากรในชุมชนอย่างคุ้มค่า และการลดปริมาณขยะในชุมชนตั้งแต่ระดับครัวเรือนร่วมกัน 4) กิจกรรมการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคม เช่น ปฏิบัติศาสนกิจบนวิถีความเชื่ออันดีงามเพื่อยึดเหนี่ยวจิตใจของคนในชุมชนให้เกิดความรัก ความสามัคคี และเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันมีการบำเพ็ญประโยชน์เพื่อส่วนรวมด้วยจิตสาธารณะ มีการลดละเลิกอบายมุขต่าง ๆ และการส่งเสริมสุขภาพด้วยการออกกำลังกายเป็นประจำของคนในชุมชน

5.2) ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการพัฒนา บ้านหน่วยประกอบแห่งนี้ได้สร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน คือ คนในชุมชน มีอาชีพ มีรายได้ มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น และได้ส่งผลต่อการพัฒนาในด้านอื่น ๆ ด้วย โดยผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาชุมชนบ้านหน่วยประกอบ ดังนี้

1) มีการจัดตั้งธนาคารหมู่บ้านตามแนวพระราชดำริบ้านหน่วยประกอบ มีการจัดตั้งธนาคารหมู่บ้าน โดยมีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมให้คนในชุมชนรู้จักการออมเงิน ส่งเสริมการระดมทุนจากสมาชิก เพื่อให้สมาชิกได้กู้ยืมเงินในอัตราดอกเบี้ยต่ำไปประกอบอาชีพและพัฒนาอาชีพ และผลกำไรที่เกิดขึ้นได้นำไปจัดสวัสดิการแก่คนในชุมชนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

2) มีการจัดหาเครื่องกรองน้ำดื่ม บ้านหน่วยประกอบมีการจัดหาเครื่องกรองน้ำ เพื่อให้คนในชุมชนมีน้ำดื่มสะอาดปลอดภัยในราคาที่ถูกลงกว่าท้องตลาด เป็นการลดรายจ่ายในครัวเรือนได้

3) มีการจัดตั้งโรงสีชุมชน เพื่อรับข้าวเปลือกมาสี และจำหน่ายข้าวสารให้กับคนในชุมชนในราคาที่ เป็นกันเอง คนในชุมชนที่ปลูกข้าวมีกำไรมากกว่าการขายข้าวเปลือกให้พ่อค้าคนกลางในรูปแบบเดิม เพื่อให้สามารถพึ่งพาตนเองได้และมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

4) มีการจัดตั้งปั้มน้ำมันชุมชน มีการจัดหาปั้มน้ำมันบริการแก่คนในชุมชนซึ่งถือเป็นปัจจัยสำคัญในกระบวนการผลิตภาคการเกษตร และใช้ในชีวิตประจำวันให้เกิดความสะดวกมากขึ้น ในราคาที่เป็นธรรม โดยเน้นการบริหารจัดการรูปแบบการเป็นสมาชิกร่วมกันของคนในชุมชน

5) มีการจัดทำร้านค้าชุมชน การจัดทำร้านค้าชุมชนโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อจัดซื้อจัดหาสินค้าอุปโภค บริโภคที่จำเป็นมาจำหน่ายให้กับคนในชุมชนในราคาที่เป็นธรรม ช่วยให้เห็นคนในชุมชนสามารถลดค่าใช้จ่ายในการ

เดินทางและค่าขนส่งสินค้า อีกทั้งยังเป็นการสร้างความเป็นเจ้าของร่วมกัน โดยการซื้อของตนเอง ใช้ของตนเอง เงินทองไม่รั่วไหลออกนอกชุมชนจนเกินไป

6) มีการจัดตั้งกลุ่มปุ๋ยอินทรีย์ป้อนเม็ด กลุ่มปุ๋ยอินทรีย์ป้อนเม็ดเป็นกลุ่มที่ดำเนินการ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อลดต้นทุนการผลิตภาคการเกษตร ลดการใช้ปุ๋ยเคมีและสารกำจัดศัตรูพืช ทำให้เกษตรกร บ้านหน่วยปกครองได้หันมาใช้ปุ๋ยอินทรีย์ในการผลิตพืชทางการเกษตร

7) จัดตั้งกลุ่มพลังงานแสงอาทิตย์ (โซลาร์เซลล์) การจัดตั้งกลุ่มพลังงานแสงอาทิตย์เพื่อลดต้นทุนการผลิตภาคการเกษตร ที่สามารถทดแทนค่าใช้จ่ายน้ำมันเชื้อเพลิงและเพิ่มผลผลิตโดยการนำเทคโนโลยีการติดตั้งแผงโซลาร์เซลล์ มาป้อนน้ำจากบ่อบาดาลเพื่อใช้ในการทำการเกษตรของคนในชุมชน

8) มีการส่งเสริมอาชีพ หลังฤดูการเกี่ยวเกี่ยวภาคการเกษตรแล้ว ชาวบ้านหน่วยปกครอง ยังมีกิจกรรมส่งเสริมอาชีพ ให้คนในหมู่บ้านชุมชนได้มาเรียนรู้ร่วมกันในการทำอาชีพเสริมเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัว

9) มีการจัดกิจกรรมในชุมชนอย่างต่อเนื่อง บ้านหน่วยปกครองเป็นชุมชนที่มีการจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่องให้กับคนในชุมชน ที่ทำให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมด้วยกันได้แก่ กิจกรรมการลดรายจ่ายร่วมกันในชุมชน กิจกรรมเพิ่มรายได้ กิจกรรมส่งเสริมการออม กิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนให้ดีขึ้น กิจกรรมส่งเสริมสุขภาพของคนในชุมชน และกิจกรรมเสริมสร้างความสัมพันธ์ของคนในชุมชน

5.3) การพัฒนาสู่การเป็นศูนย์เรียนรู้ต้นแบบ หน่วยงานในพื้นที่ได้มองเห็นถึงศักยภาพของคนในชุมชน บ้านหน่วยปกครอง ที่สามารถขับเคลื่อนกิจกรรมที่สนองนโยบายต่าง ๆ ของภาครัฐและเกิดประโยชน์กับชุมชนในหลายมิติได้อย่างเป็นรูปธรรม จึงได้คัดเลือกบ้านหน่วยปกครองให้เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ของชุมชน เพื่อส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้แก่คนในชุมชน ได้แก่

1) ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) ที่เป็นต้นแบบในการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าการเกษตร โดยยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2) ศูนย์เรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ โดยมีวัตถุประสงค์การดำเนินงานเพื่อพัฒนาพื้นที่เป็นศูนย์การเรียนรู้ของชุมชนด้านเกษตรอินทรีย์ และเกษตรทฤษฎีใหม่ การสร้างเครือข่ายเกษตรกรในพื้นที่ตามหลักเกษตรพอเพียง และเป็นแหล่งเรียนรู้ในการส่งเสริมการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและยั่งยืน ไปสู่การปฏิบัติจนเป็นวิถีชีวิตของคนในชุมชน

3) วิสาหกิจชุมชนธนาคารหมู่บ้านตามแนวพระราชดำริ เพื่อให้ชุมชนอื่น ๆ ได้ศึกษาและเรียนรู้รูปแบบในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน ในด้านการบริหารจัดการทุนชุมชน ด้านการพัฒนาที่สอดคล้องกับวิถีชุมชนบนพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียงอย่างเหมาะสมและยั่งยืน

4) ศูนย์เรียนรู้กองทุนแม่ของแผ่นดิน เมื่อปี พ.ศ. 2547 บ้านหน่วยปกครองได้เข้าร่วมพิธีรับมอบเงินขวัญถุงพระราชทานจากสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ จำนวน 8,000 ให้ชุมชนใช้เป็นกองทุนตั้งต้นแห่งความดี ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในชุมชน บ้านหน่วยปกครองมีการดำเนินงานตามแนวทางกองทุนแม่ของแผ่นดินอย่างต่อเนื่องจนสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรม จึงได้รับการคัดเลือกจากทางอำเภอให้จัดตั้งเป็นศูนย์เรียนรู้กองทุนแม่ของแผ่นดินระดับอำเภอในปี พ.ศ. 2557 ให้เป็นแบบอย่างให้กับชุมชนอื่นได้มาเรียนรู้แนวทางการแก้ไขปัญหาเสพติดของชุมชนตามแนวทางกองทุนแม่ของแผ่นดินด้วยสันติวิธี

5.4) ปัจจัยสู่ความเข้มแข็งของชุมชนบ้านหน่วยปกครอง จากการศึกษาได้แยกเป็น 2 ปัจจัย ได้แก่

1) ปัจจัยภายในชุมชน

- (1) ผู้นำชุมชนของบ้านหน่วยปกครอง มีคุณลักษณะเด่นหลายด้านที่เอื้อให้เกิดการพัฒนาชุมชน นำไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชน
- (2) สมาชิกคนในชุมชน คนในชุมชนมีความซื่อสัตย์ รับผิดชอบ จริงใจ ให้ความสามัคคีร่วมมือกัน ส่วนใหญ่จะมีความสัมพันธ์กันลักษณะเครือญาติพึ่งพาอาศัยกัน และไม่มี ความขัดแย้งเกิดขึ้นภายในชุมชน
- (3) ที่ตั้งของชุมชน ชุมชนบ้านหน่วยปกครองเป็นพื้นที่ราบ คุณภาพดินมีความสมบูรณ์เหมาะแก่ การทำการเกษตรทำให้คนในชุมชนมีรายได้ตลอดทั้งปี และเส้นทางการคมนาคมขนส่งสะดวกรวดเร็วเพราะเป็นทาง ลาดยางจนถึงชุมชน
- (4) ระบบการทำงาน การดำเนินงานของชุมชน โดยใช้ยุทธศาสตร์ในการกำหนดเป้าหมายในการ พัฒนาที่ชัดเจน แปลงยุทธศาสตร์ไปสู่การปฏิบัติที่ทำได้จริง มีการคิดทบทวนผลดีผลเสียของการดำเนินงานด้วยการ ติดตามผลการดำเนินงาน โครงการการ/กิจกรรม เป็นระยะเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการดำเนินงานมากขึ้น
- (5) ระเบียบข้อบังคับของชุมชน เป็นระเบียบข้อบังคับที่เกิดจากคนในชุมชนร่วมคิดร่วมสร้าง และ ยอมรับเป็นบรรทัดฐาน ในการปฏิบัติร่วมกันอย่างเคร่งครัดช่วยทำให้คนในชุมชนสามารถรวมตัวกันดำเนินกิจกรรม ในชุมชนได้ง่ายขึ้น
- (6) บริบทและข้อจำกัดของหมู่บ้าน คือ ต้นทุนของหมู่บ้านที่มีอยู่ว่ามีศักยภาพมากเพียงใด ขาด เหลือสิ่งใด และจะต้องเพิ่มเติมหรือส่งเสริมอะไรบ้างให้สอดคล้องกับบริบทการพัฒนาของหมู่บ้าน โดยมุ่งเน้นให้ ชุมชนสามารถบริหารจัดการชุมชนได้ด้วยชุมชนเอง
- (7) คนรุ่นใหม่ใส่ใจพัฒนาชุมชน มีการส่งเสริมให้คนรุ่นใหม่เข้ามามีบทบาทในการบริหารจัดการ งานของหมู่บ้าน ถือเป็นกลไกสำคัญในการสร้างคนรุ่นใหม่เข้ามารับช่วงต่อ และสานต่อปณิธานของบรรพบุรุษผู้ ลุกหลานในการพัฒนาหมู่บ้านให้มีความเข้มแข็งโดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมเป็นสำคัญ
- (8) ความรู้และประสบการณ์ของคนในหมู่บ้าน ถือเป็นองค์ความรู้และภูมิปัญญาของชุมชน เพื่อนำมาต่อยอดการพัฒนาให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวม
- (9) มีเครือข่ายภายในชุมชนที่เข้มแข็ง มีการสร้างเครือข่ายภายในชุมชนที่เกื้อหนุนกัน ซึ่งเป็นกลุ่ม สมาชิกของธนาคารหมู่บ้านฯ
- (10) การสื่อสาร มีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารอันเป็นประโยชน์ และผลการดำเนินงาน โครงการ/กิจกรรมให้กับคนในชุมชนได้ทราบข้อมูลเป็นประจำอย่างสม่ำเสมอ
- (11) กิจกรรมภายในชุมชน มีการจัดกิจกรรมตามโอกาสต่าง ๆ อย่างต่อเนื่องเป็นประจำตลอดทั้งปี เป็นการสร้างความสัมพันธ์อันดีเกิดความรักความสามัคคีของคนในชุมชน
- (12) สถาบันการเงินที่มีความเข้มแข็ง โดยมีธนาคารหมู่บ้านฯ เป็นแหล่งเงินทุนที่เกิดจากคนใน ชุมชนร่วมกันออมทรัพย์เป็นประจำทุกเดือน และร่วมกันบริหารจัดการเงินทุนชุมชน เป็นแหล่งเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำเพื่อ เป็นทุนในการประกอบอาชีพ ผลกำไรที่เกิดขึ้นจะนำไปจัดสรรเพื่อให้ประโยชน์กับชุมชนและพัฒนาคุณภาพชีวิตของ คนในชุมชนให้ดีขึ้น

2) ปัจจัยภายนอกชุมชน

(1) นโยบายภาครัฐ เป็นกรอบหลักในการพัฒนาชุมชนที่นำไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชนบ้านหน่วยประกอบผ่านหน่วยงานราชการต่าง ๆ ในพื้นที่

(2) หน่วยงานภายนอกที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชน โดยมีบทบาทในการพัฒนาชุมชนด้วยการให้คำแนะนำ ให้ความรู้ ตามบทบาทภารกิจและหน้าที่ของหน่วยงานนั้น เช่น เจ้าหน้าที่ปกครอง สำนักงานพัฒนาชุมชน สำนักงานเกษตร กศน. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล ภาครัฐและองค์กรภาคเอกชนต่าง ๆ

(3) เครือข่ายองค์กรชุมชน เป็นองค์กรเครือข่ายในสร้างการเรียนรู้และการทำงานร่วมกันระหว่างองค์กรต่าง ๆ ภายนอกชุมชน โดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างเครือข่ายการพัฒนาาร่วมกัน

(4) เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ในยุคปัจจุบันเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเข้ามามีบทบาทสำคัญต่อคนในชุมชนเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะอินเทอร์เน็ตจะกระทบต่อการใช้ชีวิตประจำวันของคนในชุมชนในด้านต่าง ๆ มากยิ่งขึ้น

(5) กลไกทางเศรษฐกิจของประเทศ ประเทศไทยประสบปัญหาเรื่องราคาสินค้าเกษตรที่ไม่สามารถควบคุมราคาได้ บางครั้งที่ราคาตกต่ำเกษตรกรอาจเกิดภาวะขาดทุน ชุมชนเกิดความอ่อนแอทางด้านเศรษฐกิจที่ส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของคนในชุมชนหลาย ๆ ด้าน

(6) ต้นทุนการผลิตสินค้าทางการเกษตร เป็นอีกปัจจัยที่คนในชุมชนไม่สามารถควบคุมได้ เช่น ราคาน้ำมัน และปุ๋ยบำรุงพืช เป็นต้น คนในชุมชนบ้านหน่วยประกอบมีการลดการใช้ปุ๋ยเคมีโดยหันมาใช้ปุ๋ยอินทรีย์ที่ผลิตในชุมชนเอง และการใช้พลังงานแสงอาทิตย์ในการสูบน้ำบาดาลมาใช้เพื่อการเกษตร ซึ่งถือเป็นการลดต้นทุนการผลิตภาคการเกษตรได้ในระดับหนึ่งของชุมชน

(7) ภัยธรรมชาติและโรคระบาด เป็นปัจจัยที่ชุมชนไม่สามารถควบคุมได้ ซึ่งมีผลกระทบต่อคนในชุมชนในการประกอบอาชีพและการดำเนินชีวิตในปัจจุบัน ภัยธรรมชาติ เช่น ฝนแล้ง ลมพายุ น้ำท่วม โลกร้อน และโรคระบาดในปัจจุบัน ได้แก่ ไวรัสโควิด-19 เป็นต้น

5.5) ปัญหาและอุปสรรคที่ส่งผลกระทบต่อกระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน จากการสัมภาษณ์ถึงปัจจัยที่ทำให้ชุมชนอ่อนแอลงหรือที่เกิดปัญหาภายในชุมชนที่กระทบต่อกระบวนการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนบ้านหน่วยประกอบ ดังนี้

ปัจจัยภายในชุมชน ได้แก่

- 1) ผู้นำที่มีความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการชุมชน
- 2) การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน
- 3) ภาวะหนี้สิน
- 4) ขาดองค์ความรู้ด้านเทคโนโลยีในการทำเกษตรที่เหมาะสม
- 5) พื้นที่ทำการเกษตรไม่เพียงพอ
- 6) แรงงานในชุมชน
- 7) รายได้ของคนในชุมชน
- 8) ปัญหาสุขภาพติดในชุมชน

- 9) เงินทุนในการประกอบอาชีพไม่เพียงพอ
- ปัจจัยภายนอกชุมชน ได้แก่
- 1) ปัญหาความแห้งแล้ง/ขาดแคลนน้ำเพื่อการเกษตร
 - 2) ราคาสินค้าทางการเกษตร
 - 3) ประสิทธิภาพของระบบราชการ
 - 4) เครือข่ายองค์กรชุมชนที่เข้มแข็ง
 - 5) การเมืองการปกครอง
 - 6) การเกิดโรคระบาด
 - 7) ความเจริญทางด้านเทคโนโลยีและการสื่อสารในปัจจุบัน

6. บทสรุปและข้อเสนอแนะ

การสร้างเสริมความเข้มแข็งของชุมชนกรณีศึกษาบ้านหน่วยประคอง หมู่ที่ 10 ตำบลคงคินแดง อำเภอนองม่วง จังหวัดลพบุรี พบว่า ชุมชนมีการจัดการชุมชนที่ดี โดยใช้หลักการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน มีการจัดเวทีประชาคม เพื่อหามติที่เป็นที่ยอมรับของคนในชุมชนก่อนนำไปสู่การปฏิบัติทุกครั้ง ซึ่งกิจกรรมที่หมู่บ้านเลือกดำเนินการจะต้องเป็นกิจกรรมที่เกิดประโยชน์กับคนในชุมชน โดยชาวบ้านในชุมชนได้ร่วมกันจัดเวทีประชาคมเพื่อจัดทำแผนการพัฒนาชุมชนที่เรียกว่า “แผนพัฒนาชุมชน” ร่วมกับหน่วยงานราชการในพื้นที่ และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในชุมชน เพื่อกำหนดยุทธศาสตร์และเป้าหมายของการพัฒนาชุมชนให้ชัดเจนและเป็นรูปธรรมมากขึ้น นอกจากนี้ ชาวบ้านยังได้น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติใช้ในชีวิตประจำวันอย่างจริงจัง เกิดกิจกรรมที่หลากหลายในการพัฒนาตนเองและชุมชนในด้านต่าง ๆ ได้แก่ 1) การจัดทำบัญชีครัวเรือนเพื่อวิเคราะห์ศักยภาพของครัวเรือนนำไปสู่การบริหารจัดการตนเองและชุมชน 2) กิจกรรมด้านการสร้างความมั่นคงทางอาหาร 3) กิจกรรมการสร้างสิ่งแวดล้อมชุมชนให้ยั่งยืน 4) กิจกรรมการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคม

ทำให้ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาชุมชนบ้านหน่วยประคอง คือ คนในชุมชนมีอาชีพ มีรายได้ มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น และได้ส่งผลต่อการพัฒนาในด้านอื่น ๆ ด้วย เช่น 1) มีการจัดตั้งธนาคารหมู่บ้านตามแนวพระราชดำริ 2) มีการจัดหาเครื่องกรองน้ำดื่ม 3) มีการจัดตั้งโรงสีชุมชน 4) มีการจัดตั้งบิมน้ำมันชุมชน 5) มีการจัดทำร้านค้าชุมชน 6) มีการจัดตั้งกลุ่มปุ๋ยอินทรีย์ปั้นเม็ด 7) จัดตั้งกลุ่มพลังงานแสงอาทิตย์ (โซลาร์เซลล์) 8) มีการส่งเสริมอาชีพ 9) มีการจัดกิจกรรมในชุมชนอย่างต่อเนื่อง และได้มีการพัฒนาไปสู่การเป็นศูนย์เรียนรู้ต้นแบบ เพื่อส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้แก่คนในชุมชน

ขณะที่ปัจจัยและเงื่อนไขอันนำไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชนบ้านหน่วยประคอง ประกอบด้วย ปัจจัยภายในและภายนอกชุมชน สำหรับปัจจัยภายใน ได้แก่ ผู้นำชุมชน มีคุณลักษณะที่เอื้อให้เกิดการพัฒนาชุมชนไปสู่ความเข้มแข็ง ตลอดจนสมาชิกในชุมชน มีความซื่อสัตย์ รับผิดชอบ ให้ความสำคัญร่วมมือกันดี นอกจากนี้ภายในชุมชนยังได้มีการใช้ยุทธศาสตร์ในการกำหนดเป้าหมายของการพัฒนาที่ชัดเจน และนำไปสู่การปฏิบัติจริง มีระเบียบข้อบังคับที่เคร่งครัดของหมู่บ้าน ที่คนในชุมชนร่วมกันคิดร่วมกันสร้าง และยอมรับเป็นบรรทัดฐานในการปฏิบัติร่วมกันอย่างเคร่งครัด มีการส่งเสริมให้คนรุ่นใหม่เข้ามามีบทบาทในการบริหารจัดการงานของหมู่บ้านมากขึ้น เป็นต้น

ขณะเดียวกันปัจจัยภายนอกชุมชนที่เป็นเงื่อนไขที่นำไปสู่ความเข้มแข็ง ได้แก่ นโยบายภาครัฐ ซึ่งเป็นกรอบในการพัฒนาชุมชนที่นำไปสู่ความเข้มแข็งผ่านหน่วยงานราชการต่าง ๆ ในพื้นที่ นอกจากนี้ยังมีหน่วยงานภายนอกที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชน ที่มีบทบาทในการพัฒนาชุมชนด้วยการให้คำแนะนำ ให้ความรู้ ตามบทบาทภารกิจและหน้าที่ของหน่วยงาน ประกอบกับเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ในยุคปัจจุบันมีบทบาทสำคัญต่อคนในชุมชนเป็นอย่างมาก และยังพบว่ากลไกทางเศรษฐกิจของประเทศมีผลต่อราคาสินค้าเกษตรที่ไม่สามารถควบคุมราคาได้ ทำให้เกิดต้นทุนการผลิตสินค้าทางการเกษตรที่แปรผันไปตามกลไกทางเศรษฐกิจ และปัจจัยภายนอกชุมชนสุดท้าย คือ ภัยธรรมชาติและโรคระบาด ที่ชุมชนไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ มีผลกระทบโดยตรงต่อคนในชุมชนในการประกอบอาชีพและการดำเนินชีวิตในปัจจุบัน

สำหรับข้อเสนอแนะในการศึกษาวิจัยครั้งนี้มีด้วยกัน 2 ด้าน คือ

1) ด้านการบริหารจัดการชุมชน

- 1.1) จัดให้มีเวทีการสรุปผลการดำเนินงาน โครงการ/กิจกรรมในชุมชนเป็นประจำทุกปี เพื่อทบทวนแนวทางการดำเนินงานและปรับปรุงประสิทธิภาพการดำเนินงานของชุมชนให้ดีขึ้น
- 1.2) ส่งเสริมให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรม/โครงการของชุมชนอย่างต่อเนื่อง และพัฒนาผู้นำรุ่นใหม่ โดยเฉพาะเยาวชนให้มีความพร้อมและสามารถต่อยอดการพัฒนาชุมชนในอนาคตได้

2) ด้านการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ของคนในชุมชน

- 2.1) การส่งเสริมให้คนในชุมชนให้มีความรู้ทางด้านเทคโนโลยียุคดิจิทัลอย่างทั่วถึงเพื่อเตรียมความพร้อมกับการเปลี่ยนแปลงในอนาคต
- 2.2) มีการส่งเสริมการสร้างเครือข่ายการพัฒนาชุมชนใกล้เคียงและภาคีการพัฒนาต่าง ๆ เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์และแนวทางการดำเนินงานของชุมชนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น รวมถึงให้เป็นกลไกในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับชุมชนร่วมกัน และจัดให้มีการศึกษาดูงานแก่คนในชุมชนถึงแนวทางการพัฒนาผู้เข้มแข็งของชุมชนที่ประสบความสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรมทั้งในและต่างประเทศ

ในส่วนของข้อเสนอแนะในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป คือ เพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือให้กับข้อมูลจึงควรเพิ่มเติมการศึกษาในเชิงปริมาณด้วย เนื่องจากการศึกษาในครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ จึงทำให้จึงได้ข้อมูลเฉพาะในเชิงลึก และควรศึกษาวิจัยที่ส่งผลกระทบต่อการทำให้ชุมชนเกิดความอ่อนแอ ไม่สามารถพึ่งตนเองได้

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี โดยได้รับคำแนะนำและข้อคิดเห็นอันเป็นประโยชน์จากอาจารย์ที่ปรึกษา ผศ. ดร.สุทธิรัตน์ เจริญพร และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงแก่ผู้นำชุมชน ประธานกลุ่มองค์กร ชาวบ้านหน่วยประกอบ ตลอดจนผู้ให้ข้อมูลทุกท่านที่สละเวลาในการข้อมูลงานวิจัยสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ท้ายสุดขอกราบขอบพระคุณบิดามารดาที่เปิดโอกาสให้ได้รับการศึกษาเล่าเรียน คอยช่วยเหลือและให้กำลังใจผู้วิจัยเสมอมา

เอกสารอ้างอิง

ขนิษฐา กาญจนรังสีนนท์. (2542). การส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนเพื่อเผชิญปัญหาวิกฤต. กรุงเทพฯ : บพิธการพิมพ์
ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร. (2559). บันทึกองค์ความรู้หน่วยประกอบ “เราจะโตไปด้วยกัน”. กรุงเทพฯ: ฝ่าย
พัฒนาลูกค้าและชนบท (ช.ก.ส.).

นิกร ราชแก้ว. (2563). รายงานการประเมินสถานการณ์พัฒนาหมู่บ้าน. ลพบุรี : สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอหนองม่วง.

ประเวศ ะสี. (2540). ประชาสังคม ทรรศนะนักคิดในสังคมไทย. กรุงเทพฯ: มติชน.

มนตรี ศิริจันทร์ชื่น. (2545). ภาวะผู้นำในการพัฒนาชุมชน. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.

สมณะ โพธิ์ธิษ. (2555). ลักษณะของชุมชนเข้มแข็ง. สืบค้นจาก :

<http://www.asoke.info/04Agriculture/OFNT/Kudinfaproject/01community.html>.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2544). แผนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2546-2549). กรุงเทพฯ: รัฐสภาลาดพร้าว.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560 - 2564). กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย. (2543) การจัดการความรู้ การพัฒนาประเทศ: ในมุมมองของชาวบ้าน. สืบค้น 16
มีนาคม 2564, จาก http://km.moi.go.th/km/11_sudjit/sudjit43.pdf

สุดจิต สนั่นไหว. (2543). การพัฒนาประเทศ : ในมุมมองของชาวบ้าน. สืบค้น 10 กุมภาพันธ์ 2564, จาก
http://km.moi.go.th/km/11_sudjit/sudjit43.pdf